

Mniej ryzykujesz, gdy dobrze traktujesz

Świadomość zagrożeń występujących przy obsłudze zwierząt oraz przewidywalność są jednymi z najlepszych sposobów uniknięcia wielu tragedii.

Warto pamiętać o zasadach bezpieczeństwa przy obsłudze zwierząt gospodarskich. Znajomość zachowań oraz odpowiednie traktowanie zwierząt inwentarskich ograniczają ryzyko niebezpiecznych sytuacji, które mogą zakończyć się dotkliwymi urazami oraz stresem, zarówno dla osób zajmujących się nimi, jak i dla samych zwierząt.

Odpowiednie traktowanie zwierząt inwentarskich jest uregulowane prawnie. Zwierzę nie jest rzeczą. Jeżeli ktoś traktuje zwierzę przedmiotowo, narusza przepisy ustawy o ochronie zwierząt. Według niej „człowiek jest mu (czyt. zwierzęciu) winien poszanowanie, ochronę i opiekę”. Traktowanie zwierząt powinno również być podyktowane względami etycznymi i praktycznymi.

Zaspokajanie potrzeb bytowych takich jak swoboda ruchu, stały dostęp do paszy i świeżej wody, miejsca legowiskowego wpływa pozytywnie na zwierzę i zarazem zmniejsza ryzyko wystąpienia niebezpiecznych wydarzeń z udziałem człowieka. Poznanie naturalnych potrzeb i zachowań zwierząt gospodarskich z poszczególnych gatunków umożliwia wypracowanie prawidłowych relacji człowiek – zwierzę.

Niebezpiecznych zdarzeń z udziałem zwierząt nie sposób przewidzieć i nie sposób im zaradzić. Nie oznacza to jednak, że każdy kontakt ze zwierzęciem musi zakończyć się wypadkiem. Przestrzeganie zasad bezpieczeństwa przy obsłudze znacznie ogranicza ryzyko wypadku. W celu jego zmniejszenia niezbędne jest poznanie zagrożeń oraz sposobów ich eliminowania.

Najczęściej przyczyną wypadków w gospodarstwach z produkcją zwierzęcą są niewłaściwe warunki, w jakich przebywają zwierzęta oraz nieodpowiednia obsługa i brak wiedzy na temat ich zachowań. Wystarczy zmienić niektóre metody pracy przy wykonywaniu codziennych czynności, zadbać o porządek oraz dobrze zorganizować pracę.

Osoba zajmująca się zwierzętami, oprócz wiedzy i umiejętności, powinna posiadać odpowiednie cechy charakteru. Musi być opanowana i spokojna, a zarazem zdecydowana. Musi wykazywać się starannością, uwagą i systematycznością. Zwierzęta natychmiast wyczuwają stres lub agresję u ludzi i mogą stać się wtedy niebezpieczne. Nieprawidłowe metody pracy, pośpiech oraz zmęczenie osób obsługujących potęgują możliwość wystąpienia wypadków.

Zwierząt nie wolno straszyć, ani zachowywać się wobec nich w sposób dla nich zaskakujący, może to spowodować ich równie nieprzyjazną reakcję, a nawet agresję.

Zwierzęta, broniąc się przed agresją człowieka lub nową niepokojącą sytuacją, mogą pogryźć, kopnąć, przygnieść lub ugodzić rogami. Obsługujący nie jest w stanie przewidzieć wszystkich zachowań zwierząt i dlatego czasami nawet zwykle bardzo spokojne zwierzę może nieprzyjemnie zaskoczyć.

Pomieszczenia, w których utrzymywane są zwierzęta, muszą zapewniać im wygodny wypoczynek – dostęp do legowiska, swobodę ruchu oraz stały i swobodny dostęp do paszy i świeżej wody. Dla bezpieczeństwa osób obsługujących ważne jest zachowanie odpowiedniej architektury pomieszczeń: brak progów w przejściach, równa i nieśliska posadzka, kompletne poręcze, zakryte zbiorniki na gnojówkę, ład i porządek w obejściu. Należy pamiętać o systematycznym zwalczaniu gryzoni i owadów.

Często do wypadków takich jak uderzenie przez zwierzę (kopnięcia), przygniecenie (często też stratowanie ludzi) i pogryzienie dochodzi podczas karmienia, w czasie dojenia, zabiegów higienicznych, czyszczenia pomieszczeń w obecności zwierząt i załadunku na środki transportu. Jest to także reakcja zwierząt na stres, ból, okres rui, wzmożony instynkt macierzyński po porodzie, występowanie owadów w oborze. Zdarzają się też upadki osób na zanieczyszczonych paszą lub odchodami korytarzach oraz uderzenia i przygniecenia przez urządzenia służące do przygotowywania karmy. Zwierzęta poddane w mniejszym stopniu czynnikom stresogennym są zdrowsze i bardziej wydajne, a ich obsługa bezpieczniejsza i łatwiejsza.

Grzebanie kończynami w podłożu, unoszenie lub tulenie uszu, stroszenie sierści na grzbiecie, szczerzenie zębów czy parskanie mogą sygnalizować zagrożenie ze strony zwierzęcia. Charakter zwierząt jest w największej części kształtowany przez obsługujących ludzi. Większość zwierząt zachowuje się łagodnie wobec znanych im osób. Nieuzasadniona przemoc wobec niego może z łagodnego zwierzęcia uczynić groźną bestię.

Krowy z natury są spokojnymi zwierzętami, ale z uwagi na ich dużą masę mogą stanowić poważne zagrożenie dla zajmujących się ich obsługą osób. Nawet najbardziej spokojna krowa wykazuje reakcje na konkretne bodźce zewnętrzne. Przyczyną wypadków są „nagłe” lub „niespodziewane” reakcje zwierząt jak kopnięcie czy uderzenie rogiem lub ogonem (waga ogona oblepionego obornikiem dochodzi do kilku kilogramów!). Zazwyczaj są to reakcje na

bodźce stresowe, zaskoczenie, obecność owadów w oborze czy ból (bolesność gruczołu mlecznego).

Jednym z podstawowych warunków bezpiecznej pracy z końmi jest znajomość psychiki zwierzęcia oraz sposobu reagowania na otaczające środowisko. Wymuszanie zachowań nienaturalnych doprowadza do sytuacji stwarzających zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi, ale także dla samych zwierząt. Podczas obsługi koni do wypadków dochodzi najczęściej w wyniku niewłaściwego stosunku do zwierząt, nieprawidłowego postępowania i zachowania osoby obsługującej zwierzę. Koń to płochliwe zwierzę, wrażliwe na dźwięk, ruch, zapach oraz dotyk. Do uspokojenia konia warto wykorzystać wysoko rozwinięty u niego zmysł słuchu i dotyku. Ciche i łagodne dźwięki oraz delikatne głaskanie po głowie, bokach i szyi uspokaja zwierzę i podnosi poziom akceptacji osoby obsługującej. Warto też pamiętać, że konie nie tolerują zapachu alkoholu, nie należy więc podchodzić do nich po jego spożyciu.

Nowe technologie chowu i hodowli trzody chlewnej znacznie ograniczyły ryzyko wypadku podczas pracy. W specjalistycznych gospodarstwach praca przy tych zwierzętach jest w większości zmechanizowana. Do niebezpiecznych zdarzeń dochodzi w małych chlewniach, gdzie stosuje się tradycyjne metody pracy. Najczęściej wypadki odnotowywane są podczas obsługi zwierząt w rui i okresie poporodowym, przepędzania oraz wykonywania zabiegów zoohigienicznych. Stan zagród i korytarzy, nawierzchni podłóg oraz używanych maszyn i urządzeń są czynnikiem gwarantującym bezpieczeństwo pracy ze świniami. Czynnikiem stresowym w chowie i hodowli świń jest nadmierne zagęszczenie stada. Zwierzęta, które bronią swojego terytorium, mogą być niebezpieczne dla innych osobników i ludzi. Aby utrzymać właściwą kondycję psychiczną i fizyczną stada, warto zwierzęta zająć zabawą – wrzucić do zagrody zabawki, takie jak piłki czy łańcuchy.

Poznanie i respektowanie zachowań zwierząt, zarówno jako społeczności, jak też poszczególnych osobników oraz w porę zauważone niecodzienne zachowanie zwierząt, będące sygnałem ostrzegawczym, może niejednokrotnie zapobiec nieszczęśliwemu wypadkowi rolnika lub członka rodziny.

Magdalena Kopińska, ŚODR Modliszewice